

Sociāli atbildīgi publiskie iepirkumi

Sociāli atbildīgs publiskais iepirkums ir apzināta, sistemātiska un stratēģiska tādu apsvērumu integrēšana ar iepirkumu saistītās darbībās, kas rada pozitīvu ietekmi uz sabiedrībai būtisku problēmu risināšanu. Sociālās atbildības kritēriji var tikt integrēti visās ar preču, pakalpojumu vai būvdarbu iepirkumu saistītās darbībās, sākot no vajadzību noskaidrošanas, atbilstošu specifikāciju izstrādes un novērtējuma procesa līdz pat sasniegto rezultātu uzraudzībai.

Sociāli atbildīgs publiskais iepirkums tiek izmantots dažādu sociālu izaicinājumu

risināšanā, gan radot darba vietas noteiktām personu grupām (piemēram, mazaizsargātām personu grupām), gan uzlabojot darba un sociālos apstākļus nodarbinātām personām (piemēram, paredzot noteikumus attiecībā uz izmaksājamo algu vai sociālajām garantijām), gan sekmējot vides saglabāšanu (piemēram, paredzot pienākumu iesniegt precei eko-prece vai līdzīgu marķējumu), gan stiprinot mazo un vidējo uzņēmumu, sociālo uzņēmumu un nevalstisko organizāciju spējas līdzdarboties publiskā iepirkuma izpildē (piemēram, līguma izpildi sadalot daļās).

Kā īstenot sociāli atbildīgu publisko iepirkumu?

2.

Identificējiet iepirkumus, kuri būtu piemērotākie sociāli atbildīga iepirkuma veikšanai

Eiropas Komisija ir izstrādājusi šādus ieteikumus, kas īpaši noderīgi, uzsākot sociāli atbildīga publiskā iepirkuma praksi:

- Izmantojiet pakāpenisku pieeju – sāciet ar maza apjoma produktiem un pakalpojumiem, kuru sociālā ietekme ir skaidra vai kuru sociāli atbildīgās alternatīvas ir vienkārši pieejamas un nav dārgākas.
- Koncentrējieties tikai uz vienu vai dažām sociālajām problēmām.
- Apsveriet sociāli pārāko alternatīvu pieejamību un izmaksas un pārliecinieties, ka tās atbilst piemērojamajiem publiskā iepirkuma noteikumiem un principiem.
- Ņemiet vērā informācijas pieejamību – vai spējat atrast nepieciešamo informāciju, izlemt, ko tehniski vēlaties, un izklāstīt to [pretendentiem](#)?

3.

Informējiet piegādātājus par plānotajām sociāli atbildīgā iepirkuma prasībām, to piemērošanu, uzraudzību un/vai konsultējaties ar nevalstiskajām organizācijām un sociālajiem uzņēmumiem

Pasūtītājam ir ieteicams veikt vajadzību un iespēju izpēti, lai noskaidrotu atbildes uz iepirkuma veiksmīgai norisei būtiskiem jautājumiem, piemēram:

- Kādas prasības vai iespējas uz konkrēto iepirkuma priekšmetu varētu būt attiecināmas un lietderīgas?
- Kur iespējams atrast atbalstu šāda iepirkuma veikšanai un prasību noteikšanai?

Piemēri varētu būt: attiecīgās nozares asociācijas, piemēram, Latvijas Sociālās uzņēmējdarbības asociācija; Iepirkumu uzraudzības birojs, citu pasūtītāju pieredze; sadarbība ar nevalstiskajām organizācijām.

- Vai tirgū ir piegādātāji, kas var izpildīt plānotās prasības?
- Kāda ir tirgū esošo piegādātāju prasme un spēja piedalīties iepirkumā?
- Kāda informācija piegādātājiem varētu būt nepieciešama, lai tie vēlētos un spētu piedalīties iepirkumā?

Piemēram, varbūt ir nepieciešams rīkot semināru par piedāvājumu sagatavošanu vai arī īpašu uzmanību pievērst skaidrojumiem par prasību izpildi, vai arī nepieciešamas apspriedes vairākos posmos, kur detalizēti tiek izskaidrots, kādā veidā ir paredzēta prasību noteikšana, pārbaude un izpildes uzraudzība.

Daži iespējamie piegādātāju iesaistes instrumenti:

- piegādātāju tiešsaistes aptauja vai tiešsaistes platforma konsultācijām;
- piegādātāju telefonintervijas, kas balstītas uz standartizētiem jautājumiem (lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi, ieteicams nodrošināt caur trešajām personām);
- atvērtās dienas, sanāksmes, prezentācijas [klātienē](#) vai digitālajā vidē.

1.

Apziniet sociālos mērķus un identificējiet izstrādātās stratēģijas to sasniegšanai

Ikvienai pašvaldībai ir dažādi sociālie mērķi/izaicinājumi. Nereti tie ir definēti pašvaldības attīstības plānošanas dokumentos un citos lēmumos, identificējot problēmas un norādot uz dažādiem risinājumiem.

4.

Izvēlēties piemērotāko sociāli atbildīgā iepirkuma metodi un/vai instrumentus:

- Apsveriet iespēju iepirkuma priekšmetu dalīt daļās, kādai no daļām piemērojot sociālās klauzulas

Piemērs: "Gentes pašvaldība (Beļģija) izvēlējās darba apgērbu iepirkumu dalīt 5 daļās, jo pēc tirgus izpētes un konsultācijām secināja, ka tirgus dalībnieku spēja nodrošināt sociāli ilgtspējīgu apgērbu ražošanas procesu un atbilstību Fair Trade prasībām atšķiras, tādēļ katrā no daļām tika attiecīgi pielāgotas šīs prasības, nodrošinot veselīgu konkurenci un piemērotāko pretendentu katrai daļai.

- Gadījumos, kad tiesiskais regulējums atļauj, apsveriet iespēju ierīkt no sociālajiem uzņēmumiem vai nevalstiskajām organizācijām.

Piemēram, Latvijas pašvaldības iepirka no sociālajiem uzņēmumiem un nevalstiskajām organizācijām preces un pakalpojumus (piemēram, ēdināšanas pakalpojumus), nepiemērojot tiesiskā regulējuma prasības, jo līguma summa nerasniedza tos apmērus, kad jāpiemēro Publiskā iepirkuma likuma prasības.

- Apsveriet iespēju paredzēt īpašas kvalifikācijas prasības piegādātājam.

Pasūtītājam ir tiesības pārliecināties par piegādātāja tehniskajām un profesionālajām spējām, kas var būt saistītas arī ar sociāliem aspektiem konkrētā iepirkuma priekšmeta kontekstā, piemēram, spēja izpildīt tehniskajā specifikācijā noteiktās sociālās prasības (attiecīga iepriekšējā pieredze, nodrošinājums ar atbilstošu personālu, aprīkojumu u.tml.).

Piemērs: Nacionālā Izglītības aģentūra (Somija), veicot mājaslapas izstrādes iepirkumu, paredzēja, ka iesaistītajiem speciālistiem ir pieredze, piemēram, Tīmekļa pieejamības vadlīniju ([Web Content Accessibility Guidelines](#)) piemērošanā.

- Apsveriet iespēju tehniskās specifikācijas prasībās iekļaut sociālos apsvērumus, piemēram, papildu piekļuves prasības personām ar invaliditāti

Piemērs: Rumānijas Nacionālais Centralizēto iepirkumu birojs, rīkojot mēbeļu iepirkumu, tehniskajā specifikācijā paredzēja, ka tās ir jāspēj pielāgot lietotāja augumam, lai nodrošinātu, ka arī cilvēki ar īpašām vajadzībām šīs mēbeles var lietot, piemēram, stāvot.

- Apsveriet iespēju līguma izpildes noteikumus paredzēt speciālas prasības, piemēram, apmācības personālam

Piemērs: EK tīrīšanas un uzturēšanas iepirkumā paredzēja līguma nosacījumus attiecībā uz pretendenta pienākumu 1) līguma izpildes gaitā nodrošināt apmācību nodrošināšanu visiem iesaistītajiem darbiniekiem par tīrīšanas metodēm, piesardzības pasākumiem, kas saistīti ar tīrīšanas līdzekļiem u.tml., nosakot precīzas prasības apmācībām; 2) nodrošināt pasākumus sociāli profesionālai integrācijai darba meklētājiem.

- Apsveriet iespēju piedāvājuma izvērtēšanas kritērijos noteikt kādas sociālās prasības, piemēram, iepirkumā papildu punkti tiek piešķirti par bezdarbnieku iesaisti līguma izpildē.

Piemērs: Orhūsas pašvaldība (Dānija) izlēja noteikumu pakalpojumu iepirkumā piešķirt kvalitātes kritērijiem 20% vērtību, no tiem 10% paredzot nodarbinātības pasākumiem, kuros piegādātājiem bija jānorāda to darbinieku skaits, kurus ir plānots nodarbināt, pieņemot apmācībā vai mācekļa praksē līguma izpildē, piešķirot dažādu punktu skaitu, atkarībā no veida (piemēram, pieaugušais māceklis: 10, māceklis: 8, algas atbalsta shēma bezdarbniekiem: 3 u.tml.). Tā kā cenas bija līdzīgas, kvalitātes kritēriji iepirkumā bija izšķirošie. Tādēļ būtiskākā iepirkuma sociālā ietekme bija tā, ka pasūtītājs parādīja savu ieinteresētību atbalgot sociālo atbildību.

Vairāk par to kā īstenot sociāli atbildīgu publisko iepirkumu [šeit](#).